

ברית העורכים הדוקומנטריים

מדריך ליצירת לוחות זמני עריכה דוקומנטרית

ADE

**איגוד
העורכים**
אגוד מקצוע הפוסט בישראל (ניד)

מופק ומופץ ע"י איגוד העורכים - איגוד מקצועות הפוסט בישראל (ע"ר) ליצירה ישראלית איכותית יותר, מקצועית יותר והוגנת יותר. נכתב בלשון זכר, אך מיועד ומתייחס לכל המגדרים.

נוצר על ידי ובהמלצת 'ברית העורכים הדוקומנטריים' (ALLIANCE OF DOCUMENTARY EDITORS)
תרגום ועריכה: קאיה שרצ'אן sherchankaya@gmail.com | עיצוב: הסטודאו | נובמבר 2023

תוכן

4	מי אנחנו
5	רקע
6	הגדרות
7	מה בעצם עורכי דוקו עושים?
8	רגע לפני העריכה
10	לוחות זמנים של סרטי דוקו באורך מלא
11	לוחות הזמנים של סדרות דוקומנטריות
14	שעות עבודה הוגנות
15	נותני חסות

'ברית העורכים' הדוקומנטריים' (ADE)

הוקמה בסתיו 2018, על ידי קבוצה קטנה של עורכים ועוזרי עריכה. כיום הארגון מונה מעל ל-1000 חברים מכל רחבי הארץ/ארה"ב. הארגון פועל לשיפור תנאי העבודה וקביעת הסטנדרטיים האתיים בחדרי עריכה, כמו כן מעודד גיוון תרבותי, שיתופיות וחונכות

בשנים האחרונות, הולך וגובר העניין בסדרות וסרטים דוקומנטריים. בהתאם לכך, הולכת וגוברת הדחיפות להגדיר את תקני העבודה בתחום המקצוע שלנו.

ברית העורכים הדוקומנטריים ADE עומלת להוציא לאור מדריכים שונים העוסקים בעריכה דוקומנטרית. מדריך זה הוא הראשון בסדרה, ומתמקד באחד הנושאים המהותיים ביותר לעורכים דוקומנטריים: לוח זמני העריכה.

תהליך העריכה של כל פרויקט דוקומנטרי - מהסרט הקצר הקטן ביותר, לסרט זוכה פרסים באורך מלא ועד לסדרה עטורת שבחים - מתחיל בלוח זמני העריכה. עם זאת, אך לעתים רחוקות מוזמנים העורכים להשתתף בתכנון לוח זמני ההפקה... וזאת על אף כי השלכותיו של לוח זמנים לוקה בחסר מורגשות באופן הברור ביותר דווקא בחדר העריכה.

במקביל לתופעה זו, פעמים רבות שירותיהם של מפיקים עצמאיים נשכרים כדי להפיק סדרות או לתפעל הפקות מרובות בו זמנית. מפיקים אלה עובדים על פי תקציבים הנקבעים מראש בעת הזמנת הפרוייקט, ואינם גמישים מספיק כדי לתקן לוחות זמני עריכה לא-מציאותיים.

כיום, יותר ויותר מפיקים ובמאים פונים לעשייה דוקומנטרית; לפיכך, הצורך לחדד מהם התנאים הדרושים ללוחות הזמנים של פרוייקטים דוקומנטריים דחוף מתמיד.

מדריך זה ללוחות זמני עריכה דוקומנטרית נוצר בשיתוף עם מאות עורכים ועוזרי עריכה שונים, הפעילים כיום בשדות הקולנוע והטלוויזיה התיעודיים.

המדריך אינו נועד להוות תחליף להנחיות האיגוד (רוב ההפקות הדוקומנטריות קטנות מכדי להתאגד), אלא כדי לסייע למפיקים, במאים ומפצים בניסוח לוח זמנים מציאותי; ובכך להבטיח תהליך עריכה חסכוני ויעיל ללא פגיעה בתרומתם היצירתית של צוות העריכה.

הגדרות

ההבדלים בין הז'אנר ה'דוקומנטרי' לז'אנר ה'ריאליטי' וזה ה'לא מתוסרט' הם נושא לויכוחים אינסופיים.

לצרכי מדריך זה בחרנו להגדיר את תכנים 'דוקומנטריים' ככאלה ש:

- אינם מבוססים על נוסחה מוגדרת טרום עריכה (ובכך נפסלות תכניות תחרותיות, שעשועונים טלוויזיוניים ותכניות ריאליטי בעלות מבנה קבוע מראש).
- המוצגים בהם אינם פועלים על פי תסריט או "תסריט רך" (ובכך נפסלות תכניות ריאליטי)
- אינם אקטואליים או חדשותיים (כגון '60 דקות', '20/20' וכו').

"עריכה דוקומנטרית
משולה למצב בו אדם
מגיש לך ערימה של
משפטים אקראיים
ומבקש ממך לכתוב
מהם ספר."

טראוויס סוורץ
(Travis Swartz),
מפיק

מה בעצם עורכי דוקו עושים?

עריכה דוקומנטרית היא תהליך יצירה אינטנסיבי, אשר מעטים מחוץ לתחום מבינים לאשורו. את ההבדל בין פועלים של עורכים דוקומנטריים לבין זה של עורכים המתמחים בז'אנרים קולנועיים אחרים אפשר לצמצם לגורם אחד עיקרי: **עורכי דוקו הם גם תסריטאים.**

עורכים דוקומנטריים עובדים בשיתוף פעולה הדוק עם הבמאים והמפיקים, תחילה כדי לשרטט את קווי המתאר של הסרט/סדרה ולאחר מכן כדי לזקק ואף ליצור יש מאין את הסצינות תוך שימוש בטכניקות כגון "סינמה וריטה", חומרי ארכיון, ראיונות מצולמים ואף אנימציה. העריכה, אם כך, הופכת לתהליך תחקירני שבאמצעותו מעצבים (או 'כותבים') עורכים דוקומנטריים את הסצינות בסרט, ואף את מבנה העלילה כולו.

"בעשיית סרטים דוקומנטריים, העורך הוא השותף הפעיל ביותר שלך. עורך של סרט דוקומנטרי עובד כמו תסריטאי של סרט עלילתי."

אליזבת צ'אי וסרהליי
(Elizabeth Chai Vasarhelyi),
במאית

שגיאה נפוצה היא ההנחה כי תפקידם של עורכים מתמצה ב"תפירת" הסצינות השונות של הסרט יחדיו, על פי חזון הבמאי. האמת היא שרוב הסרטים והסדרות הדוקומנטריים מגיעים לחדר העריכה ללא תסריט. במאים, מפיקים ועורכים מנוסים בתחום יודעים היטב כי חזון או עלילת הפרויקט הדוקומנטרי מתגלים - או נכתבים - בחדר העריכה.

מכיוון שעורכים דוקומנטריים אמונים גם על כתיבת ועיצוב העלילה, על לוחות זמני ההפקה של פרויקטים דוקומנטריים להקציב זמן ארוך יותר לחדר העריכה מאשר שהיו מקציבות להפקות ריאליטי או סרטים עלילתיים.

רגע לפני העריכה

מכיוון שלוחות הזמנים של הפקות דוקומנטריות ארוכים מאלו של ז'אנרים אחרים, חשוב להתחיל לחפש עורך כבר בשלב מוקדם של ההפקה. עורכים רבים יבחרו את הפרויקט הבא שלהם חודשים לפני תחילת העבודה. בנוסף, עורכים אשר שירותיהם הושכרו מבעוד מועד נוטים לשתף פעולה עם הבמאים והמפיקים זמן רב לפני שלב העריכה עצמה; בין היתר על ידי מתן חוות דעת על לוחות הזמנים שנקבעו, הצילומים וארגון חדר העריכה.

מתי עדיף לעורכים להתחיל בעבודתם?

בדרך כלל, עורכים דוקומנטריים מתחילים לעבוד לאחר שרוב חומרי הגלם כבר צולמו, אך לפני שהצילומים הסתיימו סופית.

במידה והעורכים מתחילים את עבודתם בשלב מוקדם מדי של ההפקה, הם עלולים למצוא את עצמם ללא מספיק סצינות לערוך - או שהם מסתכנים בבזבוז זמנם על עריכת סצינות שלאחר מכן יתבררו כלא-רלוונטיות. לעומת זאת, אם העורכים מתחילים לעבוד לאחר שהצילומים כבר הסתיימו לחלוטין, לא יהיה בידם להשלים חומרים בהתאם לצרכי העריכה.

בסרט עלילתי, אתה מתחיל עם התסריט. בסרט דוקומנטרי, יכולים לעבור 3 חודשים לפני שיהיה לך מושג מה העלילה בעצם.

ג'ו ביני (Joe Bini),
עורך

מתי עדיף לעוזרי עריכה להתחיל בעבודתם?

באופן אידיאלי, עוזרי עריכה יתחילו את עבודתם כמה חודשים לפני העורכים.

בבחירת עוזרי העריכה, ייטב להפקה להתייעץ עם העורכים - שכן עורכים רבים מעדיפים לעבוד עם אותם עוזרי עריכה על פרויקטים שונים. לרוב יהיה זה העורך שיצור קשר עם עוזר העריכה מראש, כדי להגדיר תכנית מסודרת לארגון חומרי הגלם.

עורכים המתחילים לעבוד ללא ייעוץ מקדים עלולים למצוא את עצמם מבליים את הימים ואף את השבועות הראשונים בחדר העריכה בארגון מחדש של הפרויקט ו/או קידוד מחדש של החומרים המצולמים.

על מנת להבטיח ניצול מיטבי של זמן העורך, יש לנסות לעמוד בדרישות הבאות עוד לפני שהעורך מתחיל לעבוד:

- על כל הראיונות המצולמים זה מכבר להיות מתומללים, מקודדים לפי טיימקודים ומוזנים למערכת העריכה - כולל שימוש ב-Avid Script Sync (ככל שהדבר מתאפשר).
- על כל החומרים בשפות זרות להיות מתורגמים, מקודדים לפי טיימקודים ועם כתוביות.
- על החומרים המצולמים להיות מומרים (טרנסקוד) לפורמט אוניברסלי, מוזנים למערכת העריכה ומאורגנים באופן ברור ומסודר. חומרים שצולמו במצלמות מרובות יש לקבץ. עורכים רבים מעדיפים לעבוד עם קבצי פרוקסי ברזולוציה נמוכה בשלב עריכת האופליין, מכיוון שאלה מצמצמים את שטח הכונן וזמני הרינדור הדרושים.
- במידה ויש צורך בקטעי ותמונות ארכיון, על תהליך התחקירנות, ארגון החומרים וייבואם להתחיל לפני שלב העריכה.

סדר וארגון הם מהגורמים המהותיים ביותר למהירות והיעילות בהן העורכים מסוגלים לעבוד.

לוחות זמנים של סרטי דוקו באורך מלא

עריכה דוקומנטרית דורשת יצירתיות, נכונות להתנסות ולקחת סיכונים - שלכולן נחוץ זמן. כמו כן, זקוקים העורכים לחודשים של עיבוד, ארגון וכמובן צפייה בחומרים המצולמים על מנת שיוכלו להכיר את החומר. בממוצע, נמצא כי עורכים דוקומנטריים זקוקים לשעתיים של צפייה וכתובת הערות בעד כל שעת חומר גלם. ניסוח לוחות הזמנים של הפקה דוקומנטרית הוא תהליך ארוך ומייאש, המצריך התחשבות באינספור גורמים שונים. עם את, בעזרת נתונים שאספנו מנסיון קולקטיבי של עשרות שנות עבודה בתחום ומאות הפקות שונות, הצלחנו להגדיר את הקווים המנחים הבסיסיים הדרושים להגדרת לוח זמני עריכה ממוצע.

בהערכה גסה, אפשר לחשב את לוח הזמנים הממוצע של סרט דוקומנטרי באורך מלא על פי החשבון הבא: חודש עריכה לכל 10 דק' של תוכן מוגמר.

לפי נוסחה זו, סרט דוקומנטרי בן 90 דק' ייקח בערך 9 חודשי עריכה, סרט בין 60 דק' ייקח בערך 6 חודשי עריכה... וכן הלאה.

לסרטים דוקומנטריים העוקבים אחר מספר דמויות ועוסקים בשזירת מספר קווי עלילה מורכבים זה בזה, תדרש לעיתים קרובות מעל לשנה של עריכה. לעומת זאת, לסרטים דוקומנטריים בעלי עלילה פשוטה יותר - או כאלה בהם הפן התיעודי מוגבל יותר - יכול להדרש אף פחות מ-9 חודשי עריכה.

ההבדלים בין לוחות זמנים שונים מושפעים בעיקר במשתנים כגון:

- רמת הנסיון של הבמאים, המפיקים והעורכים.
- מספר הדמויות הראשיות וקווי העלילה.
- כמות החומרים התיעודיים שצולמו.
- מורכבות העלילה.
- מספר העורכים האמונים על הפרויקט.
- נוכחותם או העדרם של עוזרי עריכה מנוסים.

לבחינה מעמיקה יותר של לוחות הזמנים של שלושה סרטים דוקומנטריים שונים, אנו ממליצים על ספרו של ג'ייקוב בריקה: "עריכה דוקומנטרית: עקרונות ותרגול".

לוחות הזמנים של סדרות דוקומנטריות

הפופולריות של סדרות דוקומנטריות נמצאת במגמת עלייה. בנסיון לענות על הביקוש הגבוה לתכנים דוקומנטריים, מפיצים רבים בוחרים לשכור את שירותיהן של חברות הפקה המתמחות בתכניות ריאליטי כדי לעזור להבטיח את סיומם של הפרויקטים עליהם הם אמונים.

בעוד שאנו ב-ADE מבינים בהחלט את היתרונות שבעבודה עם חברות הפקה המתמחות בשירות מלא - כלומר, מצוידות להתמודד עם צרכי כח האדם והאילוצים הטכניים המאפיינים סדרות טלוויזיוניות - יש לציין כי לא תמיד מדובר באפשרות המתאימה ביותר להפקה דוקומנטרית.

ההבדלים היצירתיים בין שדה הריאליטי והשדה הדוקומנטריים עלולים, שלא בכוונה, להביא להשלכות שליליות ביותר בחדר העריכה - במיוחד כאשר המפיקים נמצאים תחת לחץ עצום לקצר את לוחות הזמנים ככל הניתן. היכולת של עורכים לייצר תוכן באיכות גבוהה מתערערת באופן משמעותי כאשר הם נאלצים לעבוד על פי מודל עבודה ולוח זמני גמר הפקה המותאם לצרכי תכניות ריאליטי, במקום לצרכי פרויקט דוקומנטרי.

על פי נתונים שנאספו מדיווחיהם של חברי הארגון, זמן העריכה הממוצע המוקצב לשעה-טלוויזיונית (42-60 דק') עומד על סך 8-12 שבועות. מדובר בהקצאה נמוכה באופן מהותי מזו המומלצת בהנחיותינו (חודש לכל 10 דק' תוכן מוגמר). קיצור זמן העריכה באופן כזה מוביל לימי עבודה ארוכים יותר - לצד עבודה בסופי שבוע, גיוס עורכים נוספים ולעתים קרובות אף דחיית מועדי ההגשה, לאחר שהצוות נכשל לעמוד בדרישות שנקבעו. מצב זה מוביל ללחץ ותסכול רבים, הן מצד המפיקים והן מצד העורכים.

אלו לא תנאי העבודה הרצויים לעבודה על פרויקט דוקומנטרי.

תנאים אלה אינם ברי קיום, שכן אינם מאפשרים את הזמן הדרוש לעריכה היצירתית והמתנסה המייצרת את סוג העלילות האיכותיות להן כולנו שואפים.

למעשה, חברי הארגון שלנו מדווחים שכאשר שירותיהם נשכרים לעריכת פרויקטים דוקומנטריים בעלי לוח זמנים לקוי, סביבת העבודה הופכת לכאוטית ומלחיצה יותר ויותר

ככל שהמפיקים מתחילים להבין שאין באפשרותם לעמוד בלוח הזמנים שקבעו לעצמם ולהבטיח את איכות התוכן בו זמנית. בסופו של דבר, נאלצת ההפקה להכריע בין עמידה במועדים הקבועים או הצגת תכנים לוקים בחסר בפני המפיקים בפועל, החרדים להשקעתם גם כך.

כך קורה שהחלטות שנועדו לשמור על תקציב נמוך סופן להביא לעלויות ייצור גבוהות ממה שהיו אילו מספיק זמן היה מוקצב להפקה מלכתחילה.

יש דרך טובה יותר להתנהל.

מפיקים המעוניינים לעבוד עם עורכים מנוסים, ליצור סדרות דוקומנטריות איכותיות ללא חריגות תקציביות ובו זמנית לשמור על סביבת עבודה נעימה ומכבדת המעודדת את עובדיהם לחזור אליה - צריכים לשקול עבודה על פי "המודל הדוקומנטרי".

- לשכור את שירותיהם של עורכים דוקומנטריים להם נסיון ב'כתיבת' עלילה, ולדאוג לשתף אותם בתהליך בניית הנרטיב.
- לנצל את כישרונותיהם היצירתיים של עוזרי העריכה עד תום, ובמקרים מסוימים אף לשקול להעסיק עורך משנה.
- לאפשר לעורכים להתחיל את עבודתם בשלבים מוקדמים יותר של ההפקה, כך שיוכלו להציע את חוות דעתם על הצילומים ואף לעזור בבניית מבנה הפרקים.
- להתייעץ עם העורכים לפני העסקת אנשי/עורכי תוכן (story producer). בעוד שאין ספק כי אנשי/עורכי תוכן מנוסים עשויים להועיל להפקה עד מאוד, אנשי/עורכי תוכן חובבניים עלולים להאט את קצב העבודה באופן משמעותי.

מנקודת מבטו של עורך, לוח זמני עריכה אידיאלי לסדרות דוקומנטריות נע בין 16-18 שבועות לפרק בן שעה טליוויזיונית (42 דק'), 20-24 שעות לפרק בן שעה עגולה (60 דק').

סדרות דוקומנטריות מסוימות - בהן התסריט או הפורמט היו מגובשים יותר מלכתחילה - יוכלו אולי לסיים את תהליך העריכה גם תחת לוח זמנים צפוף יותר.

מצד שני, רבות מסדרות הדוקו האיכותיות והנחשבות ביותר, ידועות בכך שלקחו אף זמן רב יותר לערוך - ביניהן: 'הג'ינקס', 'להפוך אדם לרוצח' וזוכת פרס האוסקר 'אוג'יי: סיפור פשע אמריקאי'.

ישנם מספר גורמים המשפיעים על לוח זמני העריכה של פרויקט דוקומנטרי, ביניהם:

- **רמת הנסיון** ויכולות הארגון של המפיקים ו/או הבמאים.
- **סגנון הסרט:** מבוסס ארכיונים, חומרים תיעודיים, ראיונות או קריינות.
- **רמת זמינות הצוות התומך:** עוזרי עריכה, תחקירנים וכו'. האם הבמאי עתיד להיות מעורב בתהליך העריכה? כמות החומרים המצולמים: פרויקט המבוסס ברובו על חומרים תיעודיים באופיים, שכבר צבר מאות שעות חומרי גלם מטווח זמן רחב יצריך זמן רב יותר בחדר העריכה.
- **אורך הפרקים:** זמני העריכה אינם עומדים ביחס ישר לאורך הפרק: זמן עריכת פרק בן 30 דק' לא ייקח חצי מזה של פרק בן 60 דק'. ככל שהפרק ארוך יותר, כן הוא מתחיל להדמות לסרט מלא - ועלול לדרוש זמן רב יותר.
- **מספר העורכים:** יש לזכור כי זמני העריכה אינם עומדים ביחס ישיר לכמות העורכים העובדים על הפרויקט: שני עורכים אמנם יזרזו את תהליך העריכה, אך לא יהיה זה נכון לצפות כי יחתכו יסיימו בחצי מהזמן הדרוש לאחד.
- ברוב המקרים הפרק הראשון של הסדרה לוקח יותר זמן לערוך מאשר הפרקים הבאים אחריו.

שעות עבודה הוגנות

עריכה דוקומנטרית היא כמו ריצת מרתון, לא ספרינט.

עבודתם של עורכים דוקומנטריים דורשת עיסוק בנושאים קשים, וכרוכה בעשייה אינטנסיבית הן במובן היצירתי והן במובן הריגשי, כשכל פרויקט אורך חודשים ארוכים.

בנסיון לקצר את לוחות הזמנים, ישנם מפיקים היצפו מעורכים ועוזרי עריכה לעבוד שעות ארוכות ואף במהלך סופי השבוע. ייטב למפיקים כאלו לזכור כי גישה זו נוטה הן לפגוע באיכות הפרויקט והן להאריך את לוחות הזמנים, במקום לקצרם. ימי עבודה ארוכים "שורפים" את העורכים ועוזרי העריכה, ומביאים לתוצאות ברמה נחותה.

זהו לא המצב בכל הנוגע לעריכה דוקומנטרית.

יום העבודה הטיפוסי של עורך אינו יכול לחרוג מטווח ה-8-9 שעות - הכוללות בתוכן את הפסקת הצהריים והפסקות אחרות להן העורכים זקוקים במהלך היום. שעות העבודה המדויקות צריכות להקבע על ידי העורכים עצמם, שכן הם אלו המוסמכים להחליט מתי ואם עליהם להאריך את יום עבודתם. אין לצפות מעורכים לעבוד במהלך סוף השבוע, למעט במקרים חריגים בעדם הם מקבלים פיצוי הולם.

באופן דומה, גם על עוזרי עריכה יש להגן מימי עבודה ארוכים ככל שהדבר ניתן. במידה וחומרים מסוימים צפויים להגיע בסוף יום העבודה, יש לאפשר לעוזרי העריכה להתחיל את יום העבודה מאוחר יותר משאר הצוות - ובכך לפצותם על הזמן שהם יאלצו להשקיע לאחר ששאר חברי הצוות כבר סיימו את עבודתם. עבודה במהלך סופי השבוע צריכה להיות חריגה, ועליה להביא לפיצוי הולם. שעות עבודה ארוכות אין משמען הספק גבוה יותר.

באופן מסורתי, חדרי עריכה דוקומנטרית מקיימים נורמה של תנאי עבודה הוגנים - כשעורכים ועוזרי עריכה מסוגלים לקיים חיי משפחה וחברה אף מחוצה להם.

אנו ב-ADE מאמינים כי תנאי עבודה הוגנים ואנושיים הם תנאי קריטי ליצירת תוכן איכותי, וקיום מבוחר בריא ומגוון של עורכים ועוזרי עריכה.

נותני חסות

The **Karen Schmeer**
Film Editing Fellowship

אנו מזמינים
עורכים ועורכות
להצטרף לשורות
איגוד העורכים

מחפשים את האחד/ת?

באתר איגוד העורכים אנשי ונשות המקצוע הטובים
ביותר בפוסט פרודקשן, אנימציה והדמיה
ומערכת חיפוש נוחה לפי התמחות, ז'אנר ושפה